

DEDE KORKUT

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research
Cilt/Volume 7, Sayı/Issue 17 (Nisan/April 2019), s. 120-153.
DOI: <http://dx.doi.org/10.25068/dedekorkut262>
ISSN: 2147-5490, Mainz-Almanya

Özgün Makale/ Original Article

|| Geliş Tarihi: 09.02.2019
|| Kabul Tarihi: 03.04.2019

Kastamonulu Divan Şairi Tâli'î ve Şiirleri

A Classical Ottoman Poet Tâli'î From Kastamonu and His Poems

Zahide EFE*

Öz

16. yüzyıl, klasik Türk edebiyatının hem yetişen şairler hem de kaleme alınan eserler bakımından zirvenin yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde birçok şair yetişmiş ve çok sayıda önemli eser verilmiştir. Bu dönemde yetişen şairlerden biri de Tâli'î'dir. Kastamonu'da doğan Tâli'î, II. Bayezid'in oğlu Şehzade Mahmud'un hizmetinde bulunarak ona defterdarlık yapmıştır. Şehzade Mahmud öldükten sonra, Yavuz Sultan Selim tahta geçince onun hizmetine girerek yeniçeri kâtipliği yapmıştır. Şair, Yavuz Sultan Selim'in saltanatının sonlarında vefat etmiştir. Tâli'î'nin Farsça ve Türkçe *Dîvân* ile Yavuz Sultan Selim'in Acem seferi hakkında yazdığı bir *Târîh*'i bulunmaktadır. Farsça *Dîvân*'ının yayımlanmış olmasına karşılık Türkçe *Dîvân*'ı ve *Târîh*'ine bugüne kadar ulaşılammıştır. Şairin şiirlerini tespit etmek için yaptığımız katalog taramaları esnasında Türkçe *Dîvân*'ının bir nüshası ile çeşitli mecmualarda kayıtlı olan birçok şiirini tespit ettik. Bu çalışmada Tâli'î'nin Türkçe *Dîvân*'ının şekil ve muhteva özellikleri üzerinde durulacak; kaynaklardaki bilgiler ve mevcut şiirlerden hareketle şairin edebî kişiliği üzerinde birtakım değerlendirmeler yapılacaktır. Ardından hem *Dîvân*'ında yer alan hem de mecmualardan derlenen şiirlerinden bazılarının tenkitli metni verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk Edebiyatı, 16. Yüzyıl, Tâli'î, Dîvân, Mecmua.

Abstract

16. century was a period that the highest point was seen in terms of the growing poets and the written works in the classical Turkish literature. Many poets grew up and great numbers of important works were given in that period. One of the poets who grew in that period is Tâli'î. Tâli'î who was born in Kastamonu had the duty of servicing for Mahmud- who was the son of Bayezid II- and he made the duty of financial office for him. After Mahmud's death that he was the sultan's son, Yavuz Sultan Selim ascended the throne so Tâli'î made the janissary clerkship for him. The poet died at the ends of Yavuz Sultan Selim's reign. Tâli'î had Persian and Turkish *Divan* and *Tarih* that he wrote it about Yavuz Sultan Selim's Persian Campaign. Even if his Persian *Divan* was published, his Turkish *Divan* and *Tarih* have not been reached to today. We found a copy of Turkish *Divan* and many poems which are

* Arş. Gör., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Osmaniye-Türkiye, El-mek: zahide_efe@outlook.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1411-4557>.

recorded in the various journals during the catalogue reviews that we made in order to determine the poet's poems. In this study, the form and content features of Turkish *Divan* belonging to Tâli'î will be considered; a set of evaluations will be made about the poet's literary personality from the point of information and current poems in the sources. Then, the criticised text of some poems belonging to him which are available in *Divan* and collected from the journals will be included.

Keywords: Classical Turkish Literature, 16th Century, Tâli'î, Divân, Journal.

Giriş

16. yüzyılda ülkedeki gelişmelerin sonucu olarak bilim, kültür, sanat ve edebiyatta da devletin büyümesiyle orantılı olarak büyük bir gelişme gözlenmiştir. Osmanlı padişahları, bir yandan siyasî yapıyı güçlendirmeye gayret gösterirken bir yandan da bilimde ve sanatta ilerleme ve yükselme gereğini fark etmişler, bunun gerçekleşmesi için hiçbir fedakârlıktan kaçınmamışlardır (İsen vd. 2005: 88). Bunun sonucu olarak bu yüzyılda birçok alanda olduğu gibi edebiyatta da büyük bir gelişme gözlenmiştir.

Bu yüzyılda, yüzlerce şair tarafından işlenen divan şiiri, estetik ve ahenk yönünden zirveye ulaşmıştır. Bu şairlerin divanlarının hepsi günümüze kadar gelememiş olmakla birlikte tezkirelerde adları geçen pek çok sanatçı, divan şiirinin gelişmesine katkıda bulunmuştur (Mengi 2009: 165).

Klasik Türk edebiyatının önemli türleri arasında yer alan mecmualar, bu tür şairlerin ve eserlerinin tespit edilmesinde büyük bir öneme sahiptir. Mecmualarda; kaynaklarda adı geçmeyen unutulmuş şairlerin şiirlerine, bilinen şairlerin bilinmeyen veya divanlarında bulunmayan şiirlerine rastlamak mümkündür. Ayrıca mecmualar arasında bilinmeyen, varlığı bilindiği hâlde nüshası tespit edilemeyen eserlerle de karşılaşılır (Köksal 2012: 88-91).

Tezkirelerde ve biyografik kaynaklarda hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilen ve şairliğinden övgüyle bahsedilen divan şairlerinden biri de Tâli'î'dir. Tâli'î'nin Farsça ve Türkçe *Dîvân*'ı ile Yavuz Sultan Selim'in Acem seferi hakkında yazdığı bir *Târîh*'i bulunmaktadır. Farsça *Dîvân*'ının yayımlanmış olmasına karşılık Türkçe *Dîvân*'ı ve *Târîh*'ine bugüne kadar ulaşılabilmiştir. Şairin şiirlerini tespit etmek için yaptığımız katalog taramaları esnasında Türkçe *Dîvân*'ının bir nüshası ile çeşitli mecmualarda kayıtlı olan birçok şiirini tespit ettik.

Bu çalışmada Tâli'î'nin Türkçe *Dîvân*'ının şekil ve muhteva özellikleri üzerinde durulacak; kaynaklardaki bilgiler ve mevcut şiirlerden hareketle, şairin edebî kişiliği üzerinde birtakım değerlendirmeler yapılacaktır. Ardından hem *Dîvân*'ında yer alan hem de mecmualardan derlenen şiirlerinden bazılarının tenkitli metni verilecektir.

1. Tâli'î ve Hayatı

Doğum tarihi bilinmeyen şairin asıl ismi Sehî Bey'e göre Mehmed (İsen vd. 2017: 104), diğer kaynaklara göreyse Mahmud'dur (Kurnaz-Tatçı 2000: 580; Akbayar 1996: 1623; Açıkgöz 2017: 210). Hayatı hakkında bilgi veren kaynakların birçoğu Tâli'î'nin Kastamonulu olduğu konusunda hemfikirdir (İsen vd. 2017: 104; Eyduran 2009: 14; Açıkgöz 2017: 210; Canım 2000: 372). Ancak Âşık Çelebi, onun Manisalı olabileceği tahmininde bulunmuştur (Kılıç 2010: 647).

Necâtî ve Sun'î ile çağdaş olan Tâli'î, Şehzade Mahmud Manisa valisiyken onun defterdarlığını yapmıştır. Daha sonra şehzadenin ölümü üzerine Yavuz Sultan Selim tahta geçince onun hizmetine girerek yeniçeri kâtipliği yapmıştır (Eyduran 2008: 109; Eyduran 2009: 14; Kılıç 2010: 647; Açıkgöz 2017: 210; Canım 2000: 372).

Tâli'î'nin ölüm tarihi konusunda kaynaklar farklı bilgiler vermektedir. Sehî Bey, Riyâzî ve Kafzâde Fâizî'ye göre Tâli'î, Yavuz Sultan Selim (sal.1512-1520) devrinde İstanbul'da yeniçeri kâtibi iken vefat etmiştir ve mezarı İstanbul'dadır (İsen vd. 2017: 104; Açıkgöz 2017: 210; Kayabaşı 1997: 380). Âşık Çelebi, Beyânî, Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiresi ve Gelibolulu Âlî'ye göre ise Sultan Selim devrindeki yeniçeri isyanları sırasında Pîri Paşa ve Dukâkin-zâde'nin evinin basılmasından sonra şaire inme gelmiş, kâtiplik görevinden feragat ettikten sonra çok geçmeden ölmüştür (Kılıç 2010: 647; Eyduran 2008: 109; Eyduran 2009: 14; İsen 2017: 102). Ancak tezkirelerdeki bu bilgilerden farklı olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı'ndaki Muallim Cevdet koleksiyonunda K.479 numara ile kayıtlı olan ve birçok şair hakkında biyografik bilgiler ihtiva eden bir şiir mecmuasında verilen bilgiye göre Tâli'î, Yavuz Sultan Selim zamanında yeniçeri kâtibi iken Kâbe'ye giderken ölmüştür (*Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet K.479, vr. 55a).

Esmâ'ü'l-Müellifin' de ise Tâli'î'nin 925/1519 sonlarında öldüğüne dair kayıt bulunmaktadır (Bağdatlı İsmail Paşa 1951: 412). Âşık Çelebi'nin, *Meşâ'irü's-Şuarâ* adlı tezkiresinde Tâli'î'nin Şâh İsmâil'in Yavuz tarafından hezimete uğratılmasına tarih düşürmek için yazdığı ve 920/1514 tarihini veren bir kıt'a bulunmaktadır. Bu kıt'adan hareketle şairin ölüm tarihiyle ilgili olarak *Esmâ'ü'l-Müellifin'* de verilen 925/1519 kaydının doğru olduğu söylenebilir.

2. Eserleri

Tâli'î'nin Farsça *Dîvân'ı*, Türkçe *Dîvân'ı* ve Yavuz Sultan Selim'in Acem seferi hakkında yazdığı bir *Târîh'i* bulunmaktadır.

Farsça Dîvân: Şair hakkında bilgi veren kaynaklarda bu eserden bahsedilmemiştir. Bu *Dîvân* üzerinde üç nüshasından hareketle bir yüksek lisans tez çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada *Dîvân'da* 22 kaside, 427 gazel, 19 kıt'a ve 4 rubâî olduğu belirtilmiştir (Kardaş 2012: 12).

Türkçe Dîvân: Kafzâde Fâizî, Riyâzî ve Latîfî tezkirelerinde (Kayabaşı 1997: 380; Açıkgöz 2017: 210; Canım 2000: 372) şairin Türkçe *Dîvân'ı* olduğu bilgisi yer alsada bu eser bugüne kadar gün yüzüne çıkmamıştır. Ancak şairin şiirlerini tespit etmek için yaptığımız katalog taramaları esnasında Fransa Milli Kütüphanesi'nde Supplement Turc 270 arşiv numarasıyla kayıtlı bir dîvân mecmuasında bu esere tesadüf edilmiştir. Bu mecmua toplam 319 varak olup *Tâli'î Dîvânı* 168a-209b yapraklarının derkenârlarında yer almaktadır. *Dîvân'da* 5 kaside, 1 tercî-i bend, 137 gazel, 27 kıt'a, 2 nazm, 2 rubâî, 8 müfred olmak üzere toplam 182 şiir yer almaktadır.

Ancak bu *Dîvân'ın* eksik olduğu anlaşılmaktadır. Zira Tâli'î'nin çeşitli şiir mecmualarında tespit ettiğimiz 14 gazel, 1 murabba, 2 kıt'a ve 9 müfred olmak üzere toplam 26 şiiri daha bulunmaktadır. Böylece şairin mecmualardaki şiirlerle birlikte toplam şiir sayısı 208'i bulmaktadır.

Târîh: Âşık Çelebi tezkiresinde, Yavuz Sultan Selim'in Tâli'î ve Sücüdî'den Acem Seferi hakkında bir tarih yazmasını emrettiğini, ancak ikisinin de yazmış olmasına rağmen Tâli'î'nin metni ortaya çıkarmadığını belirtmiştir (Kılıç 2010: 647). Gelibolulu Âlî

ise ikisinin de nazım ve nesir birer eser yazdıklarını ancak değersizlikleri nedeniyle şöhret bulmadıklarını söylemiştir (İsen 2017: 102). Ancak Tâli'î'nin bu eseri günümüze ulaşmamıştır.

3. Edebî Kişiliği

Tezkirelerde Tâli'î'nin şairliğinden övgüyle söz edilmiştir. Şair hakkında değerlendirmede bulunan Sehî Bey; onu güzel söz ve şiir söylemeye kâdir, marifet sahibi, nazım konusunda yetenekli, güzel, atasözü ve deyimlerle örülü şiirleri olan bir şair olarak tanıtmıştır (İsen vd. 2017: 104).

Tâli'î'nin edebî kişiliği hakkında en geniş bilgiyi veren Latîfî ise onu büyük şairlerin ya ikincisi ya üçüncüsü saymış, şairlerin ustası olan Zâtî'nin onun için "Necâtî'nin yarısıdır." dediğini ifade etmiştir. Latîfî ayrıca Tâli'î'nin şiirlerinde tercüme, çalıntı, tazmin ve alıntı olmadığını; daha önce söylenmemiş redif ve kafiyeleri kullandığını söylemiştir. Sözleri ve üslubunun ise kabalıktan ve sıkletten uzak olduğunu; pâk, selis, düzgün ve nefis şiirler yazdığını ifade etmiştir (Canım 2000: 373).

Tâli'î hakkında bir diğer değerlendirmeyi yapan Beyânî ise onun üstün bir şair olduğunu ve sade şiirler yazdığını dile getirmiştir (Eyduran 2008: 109).

Klasik Türk şiiri geleneğinde hemen hemen her şair, yazmış olduğu şiirlerde kendi şairliği ve şiirleri üzerinde birtakım değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Tâli'î de birçok şair gibi bazı şiirlerinde kendi şairliğinden ve yazmış olduğu şiirlerinin sahip olduğu güzellikten övgüyle bahsetmiştir.

16. yüzyılda klasik Türk edebiyatı gelişimini tamamlayarak en parlak ve olgun dönemini yaşamıştır. Önceki yüzyıllarda İran şairlerinin etkisi altında olan divan şairleri, bu yüzyıldan itibaren kendilerini İranlı şairlerle mukayese etmeye hatta onlardan üstün görmeye başlamışlardır. Bu tavra Tâli'î'nin şiirlerinde de rastlamak mümkündür.

Şiirlerinin güzelliğinin olgunluğa kavuştuğunu söyleyen Tâli'î, zamanının Selmân'ı olduğunu iddia eder:

*Luṭf-ı nazmı Tâli'î'nün ḥusrevâ buldı kemâl
Devletünde bu zamānuñ şimdî Selmânı durur* (G.17/6)

Ona göre Nizâmî'nin Tâli'î'nin yazmış olduğu şiirleri kıskanması normaldir. Çünkü onun renkli gazellerinin bir benzeri yoktur:

*Reşk itse n'ola Tâli'î nazmuña Nizâmî
Şi' rûñ gibi mecmû'ada rengin gâzel olmaz* (G.42/5)

Şiirlerinin güzelliğinin mükemmelliğe kavuştuğunu söyleyen Tâli'î, bundan böyle Selmân ile bir tutulması gerektiğini iddia eder.

*Tâli'î irdi kemâle luṭf-ı eṣ'aruñ senüñ
Şimdiden girü hemân Selmân olayduñ ola mı* (G.144/6)

Şiirden anlayanların *Dîvân*'ını gördüğünde bu eseri bin bir türlü övgüyle padişahın huzuruna iletceklerinden emindir:

*Tâli'î erbâb-ı dîvân kim göre dîvānuñ
İledür biñ dürlü rağbetle şehüñ dîvānına* (G.84/7)

Yine *Dîvân*'ı padişahın huzurunda okununca huzurdakiler onun yaratılıştan gelen şairliğine övgüde bulunacaktır:

Tâli'î defter-i şî'rûn şeh öñinde k'oğına
Āferīnler getüre tab'uña dīvān ehli (G.127/6)

Kendi şiirlerini mermere diğer şairlerin şiirlerini ise küçük taşlara benzeten Tâli'î, bu yüzden şiirlerine nazire yazılamayacağını iddia eder:

Tâli'î şî'rine diñ kimse nazîre dimesün
Beyt kim mermer ile yapıla yir yok helige (G.83/7)

Şair bir beytinde edebî kişiliğinin oluşmasında İran'ın ünlü şairleri Hâfız ve Hoca Kemâl'i örnek aldığı dile getirmiştir. Söz ve akıcılıkta Hâfız'ın, manada ise Hoca Kemâl'in takipçisidir:

İtiyüz Hâfızuñ elfâz ü selâsetde bugün
Gerçi ma'nâda begüm H'âce Kemâlün kılıyuz (G.45/3)

Tâli'î'nin yaratılışının papağanı söze başlayacak olsa söz ehli olanlar ona hep övgüde bulunacaklardır:

Tâli'î tûti-i tab'uña söze âğâz idicek
Āferīnler getüre hep aña güftâr ehli (G.142/7)

Şair, cevherler yağdıran parlak şiirlerinin yanında incinin bile değersiz kalmasına şaşılmasını gerektğini söyler:

Ey Tâli'î bu nazm-ı güher-bâr u âb-dâr
İtse 'aceb mi lü'lü-i menşûrı bir pula (G.88/7)

Bir şairin şairliğinin şekillenmesinde ve edebî kişiliğinin tekâmülünde kendine göre büyük gördüğü, sevip beğendiği şairlerin önemli bir etkisi vardır. Bu etkiyi bir şairin diğer şairlerin şiirlerine yazmış oldukları nazireler veya tahmis, tesdis gibi musammat türünde yazılmış şiirlerden tespit etmek de mümkündür (Kaplan 2018: 106). Bunlar içinde özellikle şairlerin edebî şahsiyetlerinin tespitinde, kimleri etkilediği veya kimlerden etkilendiğini tespit etmek hususunda nazirecilik geleneği önemli bir yere sahiptir. Tâli'î'nin başta Necâtî olmak üzere Şevkî, Safî, Ahmed Paşa, Ahmedî, Ferruhî, Hızrî, Kâdirî, Kemal-i Zerd, Muhıbbî, Muradî, Şeyhî, Ulvî, Nesîmî, Zatî, Cafer Çelebi, Vasfî, Şamî, Haşimî gibi şairlere nazireler yazmış olması, edebî kişiliğinin teşekkülünde kimlerden etkilendiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Tâli'î, bu şairlerden etkilendiğini ortaya koyarken kendisi de başka şairleri etkilemiştir. Bunu *Pervâne Bey Mecmuası*'nda yer alan Adlî, Âhî, Atâ, Bâkî, Basîrî, Fakîrî, Ferruhî, Fikrî, Hayâlî, Hayretî, Hayrî, İshâk Çelebi, Kemâl Paşa-zâde, Lâmi'î, Latîfî, Me'âlî, Mesîhî, Mestî, Mu'îdî, Muhıbbî, Nazmî, Nihânî, Nutkî, Refikî, Revânî, Rûhî, Sabûhî, Sehî Bey, Sinânî, Şâmî, Tâcî-zâde Cafer Çelebi, Ulvî, Usûlî, Zatî gibi şairlerin Tâli'î'nin şiirlerine nazire yazmış olmasından çıkarmak mümkündür.

4. Dil ve Üslup

Tâli'î, şiirlerinde sade ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Deyimlere sıkça yer vermiş, bu durum şiirlerinde sade ve samimi bir ifade tarzının hâkim olmasını sağlamıştır. Onun şiirlerine bu sadeliği ve samimiyeti kazandıran deyimlerden bazıları şunlardır: *âh etmek*, *candan sevmek*, *kan yutturmak*, *ne et yansın ne şiş*, *kan ağlamak*, *göz göre göre*, *hacet dilemek*, *suçunu bastırmak*, *kurban olmak*, *gönül (gönlünü) almak*, *yele vermek*, *gönül vermek*, *kul olmak*, *gözünü açmak*, *can vermek*, *(birinin) başı için*, *yere geçmek*, *yüzü kara*, *gözüne görünmemek*, *yüzü ak*, *kara gün*, *el uzatmak*, *yabana atmak*, *baş eğmek*, *dili varmamak*, *beli bükülmek*, *yanıp yakılmak*, *el vermek*, *başına gün doğmak*, *kanı kaynamak*, *başım üstüne*, *canı gibi sevmek*,

canından usandırmak, dem vurmak, diş bilemek, kuyu kazmak, yüz bulmak, delikten deliğe girmek, can almak, kanına girmek, yüzüne bakmamak, mum olmak, canına geçmek, yüz sürmek, kan yutmak, gönlünü yakmak, kulağına dokunmak, başı göğe ermek, yüreği soğumak, göklere çıkmak, kana boyamak, canı çıkmak, gönlü düşmek, kanlı yaş dökmek, fetva vermek, ciğerini delmek, derdine derman olmak, gönlü açılmak, başa çıkmak, kara giymek, uç vermek, başa yazılan gelir, oh demek, kül olmak, başına devlet konmak, kıymetini bilmek, yüz karası, elden gelmemek, sakalına ak düşmek, çekip çevirmek, başını ağrıtmak, ağzının suyu akmak, bel bağlamak, yüz vermek, mum etmek, bir içim su, it dişi domuz derisi...

Şair yaşadığı dönemde kullanılmış; ancak günümüzde arkaikleşen bazı kelimeleri de şiirlerinde kullanmıştır. “Güvölemek, öykünmek, söyünmek, uş, geyürmek, depretmek, urmak, bolay kim, yasdanmak, uarı, tañ, yilmek, koçmak, katı, iñen, sovuuk, kayu, kanda, kaçan, yig, içre, tartınmak, şimden girü, assı, biti, vaz gelmek, şol, sındurmak, degme, ırmak, uş, yeyni, kimsene, günilemek, anda, helik, üşmek, iñende, işbu, keret, tutak, eyitmek, yigrek” gibi kelimeler bu türden kelimelerdir.

Ayrıca “bilürin, göreyin, süreyin, aluban, göricek, alurın, virmezsin, olavuz, gelüben, sencileyin, bulıcak, sanmagıl, ideyin, diyüben, yiyevüz, viriser, geliserdür, göreliden, yazayın, ayrılaldan, süreyin, olmagıl, algıl, vireyin, almazam, çıkavuz, koyavuz, sarmaşuban, oluben, idicek, olaldan, varayın, öliceğ, koyuban, bulayın, olgıl, idevüz” gibi bazı kelimelerdeki eklerin Eski Anadolu Türkçesi özelliği taşıdığı görülmektedir.

Tâli’î, şiirlerinde genellikle beşerî konulara değinmiştir. Şiirlerini âşıkâne ve rindâne tarzda kaleme alan şair, rindâne söyleyişe özgü olan “mey, harâbât, humâr, bâde, şarâb, peymâne, mest, sâkî” gibi kavramları şiirlerinde sık sık kullanmıştır:

Getür sâkî mey-i gül-gün bahâr eyyâmıdır zîrâ
Şarâb içmege yir yoğdur bugün şahn-ı çemenden yig (G.62/4)

‘Aceb ol gözleri fettân öpülmez mi çoçulmaz mı
Bili ince lebi handân öpülmez mi çoçulmaz mı (G.123/1)

Başdan ayağa şoyasın müy-ı miyân güzelleri
Gül gibi koyına şoyasın gonce-dehân güzelleri (G.115/1)

Ey gönül mey-kede küncini elüñden koma kim
Himmat-i pîr-i muğân işüñi nâgâh oñara (G.105/3)

‘İşk yolunda ne nâmûs u ne ‘âr ey sâkî
Bâde şun kim bizi öldürdi humâr ey sâkî (G.140/1)

Şüfiyâ biz mey-i şâf içecek ölimezüz
Âb-ı engür ile yoğrılmış ezelden gilümüz (G.43/5)

Klasik Türk edebiyatında rindâne tarzda şiirler yazan birçok şair gibi Tâli’î de şiirlerinde riyakâr ve kaba sofu olarak nitelendirilen zâhid tipine kafa tutmaktan geri durmamıştır:

İşitdük cenneti zâhid kapuñdan yig dürür dirmiş
Benüm çok sevdiğüm gurbet kaçan olur vañandan yig (G.62/2)

Bugün minberde bir vâ' iz güzel sevmegi men' itmiş
O dem yok mıydı bir 'aşık kim indüreydi minberden (G.77/5)

Görse kıblem Ka'bem olsun dirdi zâhid mescide
Ey büt-i tersâ kilisâlarda taşvîrûñ senüñ (G.57/4)

Vâ' izüñ lâf u güzâfina şaşın aldanma
Vây aña kim kişiyi zâhid-i gümrâh oñara (G.105/4)

İncitme zâhidâ bizi bî-hûde pend ile
Var kendü kara başuña vir sen naşîhatüñ (G.61/5)

Zâhidüñ yoğ imiş ikrârı lebüñ şerbetine
Ne bilür lezzet-i rûhâniyi inkâr ehli (G.142/3)

Aynı zamanda şair, birtakım hitap kelimelerini kullanarak şiirine akıcılık ve samimiyet ifadesi kazandırmasını bilmiştir:

Lebünden buse cer itmek diler bu cân senüñ '**ömrüm**
Mağaldür himmet eylerseñ n'ola ihsân senüñ '**ömrüm** (G.69/1)

Ben kuluñı niyyet itmişsin ki âzâd idesin
Ay efendüm baña hoş gelmez bu tedbîrüñ senüñ (G.57/2)

Tâli'î dil-ğasteyi ma'zül-ı dergâh eylemek
Ey benim devletlü sulţânım revâ mı şimdiden (G.78/6)

Dehânuñ söze geldikçe 'aceb dürler döker bu kim
Selâm olsun nigârâ ol leb-i la'1-i şeker-rîze (G.94/2)

Öldürürem dimişsin ben derd-mendüñi oğ
Şurbân olam dilüñe ey kaşları kemânım (G.68/2)

Gördüm yoluñda halkı bugün ğam yükin çeker
Billâh sevdiğüm bizi de ol kaţâra çek (G.56/4)

Klasik Türk edebiyatında ahengi sağlayan unsurlar arasında yer alan kelime tekrarlarına Tâli'î şiirlerinde sıkça başvurmuştur:

Ne bir dil-ber buluram ben güzeller içre senden **yig**
Ne bir 'aşık **bulursın** sen cihân içinde benden **yig** (G.62/1)

Kime **yanam yakılam** bu dil-i biryânımdan
Yağdı yandurdu beni ol dahı **bir yanımdan** (G.73/1)

Cigerüm delse n'ola tîr-i cefâ
'Aşıkun bağrı **pâre pâre** gerek (G.55/3)

Tâli'î, mûsikî âletlerini ve mûsikî ile ilgili diğ̈er unsurları kullanarak şiiirlerine renk ve canlılık katmıştır:

‘Uşşâka **bûselikden** eyü vir ki sâkıyâ
Muṭrib nevâ idüp yine şehnâza başladı (G.132/3)

Muṭrib eger geleydüñ bir kez mezârum üzre
Âvâzeler kılaydı ney gibi üstühânum (G.68/5)

Meclisde toḫuna mı fiğânum ḫulağına
Def şaymaz oldu nâle-i ṭanbûri bir pula (G.88/5)

Muṭrib gice meclisde **çeng** eyledi **çengîyle**
‘Uşşâḫ hemân def^c-i **kânûn** ṭarafın ṭıtdı (G.119/6)

Divan şiiirinde malzeme olarak kullanılan konulardan birisi de satrançtır. Tâli'î de şiiirlerinde satranç terimlerine yer vermiştir:

Ol şeh-i ḫübân kaçan zülfin ruḫında tâb ider
Beydaḫ-ı ḫâl ile ḫüsn ehli ser-â-ser mât ider (G.16/1)

Bu naṭ^c-i ḫüsünde senüñ ol ḫâl-i siyâhuñ
Bir **lu^cb** ile çok **şehlere beydaḫ sürer ey döst** (G.10/3)

Karamanoğulları Beyliğı'nin önemli merkezlerinden biri olan Karaman/Larende, şairlerin çeşitli vesileler ile zikrettikleri bir yerdir. Şairler, Karaman ile çeşitli söz ve anlam oyunları yaparak bu kelimenin sağladığı çeşitli çağrışımlardan istifade etmişlerdir (Kaplan 2016: 206-207). Tâli'î Dîvânı'nda da bu coğrafyayla ilgili söyleyişlere rastlamak mümkündür:

Va^c de-i vaşluñ bize oldu **Ḳaraman baḫşışı**
Didi ta^c bir olmaz ol rü 'yâ ki şeyṭânî durur (G.17/3)

Beridür milket-i 'Oşmânda Sitanbul ehli
Dünye ṭurduḫça ṭurursa **Ḳaraman bâzârı** (G.128/6)

Hemân Akşehre beñzer aḫ ilinüñ
Ḳara zülfüñ Ḳaraman illerine (G.86/6)

Klasik Türk edebiyatı geleneğinde farklı konularda yazılmış birçok nazım türünden biri de hammâmiyyelerdir. Hamam ve hamamla ilgili bazı unsurların konu alındığı bu şiiirler özellikle 16. yüzyılda büyük ilgi görmüştür (Kaplan: 2015). Tâli'î Dîvânı'nda da hammâmiyye türünde yazılmış bir gazel yer almaktadır. Bursa'da yer alan bir kaplıca için kaleme alınan bu şiiir, Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün vezni ve “kapluca” redifiyle yazılmış olup 10 beyitten müteşekkildir:

Göñüller derdinüñ olur bu gün dermânı kapluca
Cihânda her ne gam olsa giderir anı kapluca

Yüzi şuyı degil midür bugün billâh Bursanüñ

Yaraşur mülk-i 'Oşmānuñ ola sulţānı apluca

*Revānı şād olur gören kişinüñ açılır göñli
Anuñçün Bursa şehrinüñ olur seyrānı apluca*

*İçine bir nefes girmek hayāt-ı cāvidānīdür
'Aceb midür eger olsa cihānuñ cānı apluca*

*Leţāfetde şu resmedür ki kişi cennete girüp
Görürse kevşer ırmağın diye kim kanı apluca*

*Melek şüretlü Yusūflarla güyā Mışrdur Bursa
İnanmazsañ yanında urur uş Ken'ānı apluca*

*Ne lāzım şehrde varsa semen-sīmālar aramağ
Perī peykerler isterseñ gel ušta kānı apluca*

*Żarāfet ser-nigārı ol başından olmasın bugün
Şafā ile geçürürse n'ola devrānı apluca*

*Bilünden fūtasın çözüp de 'uryān olsa güzeller
Cihānı başdan ayağā ider nūrānı apluca*

*Sañā da Tāli'î Hakk nazar var sāde pehlūda
Gözedür 'āşık-ı didār olan yārānı apluca (G.106)*

5. Şekil Özellikleri

5.1. Nazım Şekilleri

Tāli'î kaside, tercî-i bend, murabba, gazel, kıt'a, nazm, beyit ve rubā'î nazım şekilleriyle şiirler yazmıştır.

5.1.1. Kasideler

Tāli'î Dîvānı'nda beş kaside bulunmaktadır. Birinci kaside, II. Bāyezîd için yazılmış olup 45 beyitten oluşmaktadır. *Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün* vezinli bu kaside, mürdef kafiyeli ve "adl" rediflidir. Teşbîb, girizgâh, medhiyye ve dua bölümlerinden oluşmaktadır.

İkinci kaside, Yavuz Sultan Selim için yazılmış olup 37 beyitten oluşmaktadır. *Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün* vezinli bu kaside mücerred kafiyeli ve "sefer" rediflidir. Teşbîb, girizgâh, medhiyye ve dua bölümlerinden oluşmaktadır.

Üçüncü kaside, Yavuz Sultan Selim için yazılmış olup 33 beyitten oluşmaktadır. *Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün* vezinli bu kaside, müesses kafiyeli ve "zamānidur" rediflidir. Medhiyye ve dua bölümlerinden oluşmaktadır.

Dördüncü kaside, Yavuz Sultan Selim için yazılmış olup 22 beyitten oluşmaktadır. *Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün* vezinli bu kaside, mücerred kafiyeli ve "devlet" rediflidir. Medhiyye ve dua bölümlerinden oluşmaktadır.

Beşinci kaside, Yavuz Sultan Selim için yazılmış olup 29 beyitten oluşmaktadır. *Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün* vezinli bu kaside, mürdef kafiyeli ve "Mısır" rediflidir. Medhiyye ve dua bölümlerinden oluşmaktadır.

5.1.2. Tercî-i Bend

"Mersiye-i Sultân Mahmûd Tâbe Serâhu" başlığı altında yer alan bu tercî-i bend, Şehzade Mahmud için yazılmış bir mersiye olup *Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün* vezniyle kaleme alınmıştır.

5.1.3. Murabba

Süleymaniye Kütüphanesi Hâlet Efendi bölümünde 244 arşiv numarası ile kayıtlı bir şiir mecmuasının 205a yaprağında Tâli'î'ye ait *Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün* vezniyle kaleme alınmış 1 adet murabba yer almaktadır.

5.1.4. Gazel

Şair, en çok gazel nazım şekliyle şiir yazmıştır. *Tâli'î Dîvânı'* nda toplam 137 gazel bulunmaktadır. Ayrıca çeşitli şiir mecmualarında Tâli'î'ye ait 14 gazel daha yer almaktadır. Böylece şairin mecmualardakilerle birlikte toplam gazel sayısı 151'i bulmaktadır. Bu gazellerden 8 tanesi gazel-i nâ-tamâm (=eksik gazel)'dir. Bu gazellerin harflere göre sayıca dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

ا	2	ك	9
ت	2	ل	3
ح	1	م	8
د	1	ن	9
ر	30	و	2
ز	7	هـ	33
ش	5	ى	32
ع	1		
ق	6	Toplam:	151

5.1.5. Kıt'a

Tâli'î Dîvânı' nda toplam 27 kıt'a yer almaktadır. Bunun haricinde tezkirelerde Tâli'î'ye ait 2 kıt'a daha bulunmaktadır. Tezkirelerle birlikte 29'u bulan bu kıt'aların büyük çoğunluğu 4 ile 11 beyit arasında değişen beyit sayısına sahip kıt'a-i kebirelerdir.

5.1.6. Nazm

Tâli'î Dîvânı' nda biri 3 diğeri 5 beyitlik 2 nazm bulunmaktadır. Bunlardan biri hicviye türünde kaleme alınmıştır.

5.1.7. Rubâ'î

Tâli'î *Dîvânı*'nda "Rubâ'î" başlığı altında, "a a x a" şeklinde kafiyelenmiş 2 rubâ'î yer almaktadır. Bu rubâ'îler alışlagelmişin dışında rubâ'î vezinleri ile yazılmamış olup *Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün* vezni ile kaleme alınmıştır.

5.1.8. Müfred

Tâli'î *Dîvânı*'nda 6'sı "Ebyât-ı Dest-mâl" başlığı altında, 2'si ise kıt'alar arasında olmak üzere 8 müfred yer almaktadır. Ayrıca Peşteli Hisâlî'nin *Metâli'ü'n-Nezâ'ir* adlı eserinde 4, Kemiksiz-zâde Safvet Mustafa'nın *Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâidi'l-Eş'âr* adlı eserinde 1 ve Latîfî'nin *Tezkiretü's-Şu'arâ* adlı eserinde 4 olmak üzere şaire ait 9 müfred daha bulunmaktadır. Böylece şairin yazmış olduğu müfred sayısı 17'yi bulmaktadır.

5.2. Vezin

Tâli'î yazmış olduğu 208 şiirinde "hezec, remel, muzârî, mütekârib, müctes, recez ve hafîf" bahirlerine ait 14 farklı kalıp kullanmıştır. Şairin en çok tercih ettiği kalıp, remel bahrinin *Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün* kalıbı olup bunu, muzârî bahrinin *Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'ûlü Fâ'ilün* kalıbı izlemektedir. Kullanılan vezinlerin nazım şekillerine göre sayıca dağılımı şu şekildedir:

Bahirler	Vezinler	Kaside	Gazel	Tercî-i Remel	Kıt'a	Nazım	Rubâ'î	Müfred	Murabba
Remel	Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün		28		2			2	
	Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün				1			1	
	Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün	1	38		2		2	1	
Hezec	Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün		14			1		1	
	Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ülün		4		5			5	
	Mef' ülü Mefâ' ilün Mef' ülü Mefâ' ilün		1						
	Mef' ülü Mefâ' ilü Mefâ' ilü Fe' ülün		17		2	1		2	
Muzari	Mef' ülü Fâ' ilâtün Mef' ülü Fâ' ilâtün		8						
	Mef' ülü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün	4	28	1	7			4	1

Müctes	Mefâ' ilün Fe' ilätün Mefâ' ilün Fe' ilün		5		3				
Hafif	Fe' ilätün Mefâ' ilün Fe' ilün		4		7			1	
Recez	Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün		1						
	Müfte' ilün Mefâ' ilün Müfte' ilün Mefâ' ilün		2						
Mütekârib	Fe' ülün Fe' ülün Fe' ülün Fe' ül		1						
	Toplam	5	151	1	29	2	2	17	1

5.3. Kafiye ve Redif

Tâli'î'nin mecmualardakilerle birlikte toplam 208 şiirinin; 111'i mürdef, 67'si mücerred, 5'i müesses, 3'ü mukayyed, 3'ü cinaslı kafiyedir.

Mücerred kafiye: Sadece revînin tekrarından meydana gelen kafiyelerdir (Saraç 2011: 140).

*Bükdün bilümi cevruñle hey **cefâ** yüki
Ben mübtelâya niçeye dek bu **belâ** yüki* (G.135/1)

*Gül yüzün kim şanma hüsn ü **bahâ** hırmenidür
Bülbül-i hasteye ol berg **nevâ** hırmenidür* (G.13/1)

Mürdef kafiye: Revîden önce ridf (=â, û, î) bulunan kafiyelerdir (Saraç 2011: 140).

*Şovuğ el irişmemişdi ol gülün **bostân**ına
Şimdi her hâr el uzadı başladı **dâmân**ına* (G.84/1)

*Geh şehâb zülfün açup [ol] **âfitâb**ın gösterür
Geh döner hicrân şebinde **mâh-tâb**ın gösterür* (G.18/1)

Mukayyed kafiye: Revî ve kayddan meydana gelen kafiyelerdir (Saraç 2011: 140).

*Beni âşüfte vü şeydâ kılan zülfün **kemend**idür
Hemîşe zülf-i müşgînün bu işlerinde **bend**idür* (G.31/1)

*Vefâsızlıkda dil-ber **dehre** beñzer*
*Cefâsı acılığda **zehre** beñzer* (G.21/1)

Müesses kafiye: Revîden önce dahîl ondan önce de te'sîs bulunan kafiyelerdir (Saraç 2011: 140).

*Çün güzeller yollarında ölene **kâyil** degül*
*Bunlaruñla zindegânî eylemek **kâbil** degül* (G. 66/1)

Cinaslı kafiye: Osmanlı döneminde yazılmış kafiye risalelerinde böyle bir kafiye türüne yer verilmemekle birlikte cinaslı kelimelerle yapılan kafiye günümüzde cinaslı kafiye adı verilir (Saraç 2011: 140).

*Korğarın zülfüne bir bend ile yüzi **karalar***
*Seni bir ağa düşürüp aña bir âl **karalar***

Pâdişâh olsa n'ola hüsni iline hâl ü hañun
*Şimdi mi oldu Mısır mülkine sultân **karalar*** (G.36/1-2)

Tâli'î şiirlerinin büyük bir kısmında redif kullanmayı tercih etmiştir. Bu rediflerin 56'sı ek hâlinde, 63'ü kelime ya da kelime grubu hâlinde, 52'si ek+kelime hâlinindedir. Şair, 18 şiirinde ise redif kullanmayı tercih etmemiştir. Bu rediflerin bazıları şunlardır:

Ek hâlindeki redifler: “-ler, -dılar, -dur, -ümüz, -umuz, -durmış, -lık, -ün, -umdan, -den, -e , -ına, -i, -ları, -ı, -arsın, -dedür, -maduk, -inuñ, -um, -umdan, -lıktan, -a, -dı, -sı...”

Ek+kelime veya kelime grubu hâlindeki redifler: “-sün ey dost, -ı feth ider, -ı durur, -dan geçer, -ı gözler, -a geçmiş, -ı basarlar, -e beñzer, -e yarar, -ın gösterür, -ın sürer, -ün kuliyuz, -a çek, -umdur benim, -ün senün, -den yig, -a gel, -ı şimdiden, -a karşı, -lar ile, -a değışmem, -ler üstine, -e yazsunlar beni, -e başladı, -sın amma iñen begimsin iñen, -uñ mı var, -ler olmayacak, -e gerek, -den yig, -den ne hasıl, -ı bir pula, -lik ile, -ı üstine, -ya benzemege, -a say, -ı yolunu, -ı satanı...”

Kelime ya da kelime grubu hâlindeki redifler: “adl, sefer, zamânıdur, devlet, saña, ey dost, karalar, azîz olur, hurmenidür, eylediler, olmaz, dahı nâzik, imişsin dostum, oñara, ola, olayduñ ola mı, ehli, yüki, bâkî, seni, ugrısı, mestâne, degül, gibi, yirinde, açar, ider, esiridür, dimezüz, senün, senün ömrüm, idelüm, hâdim, degül bu, illerine, geçdi, güzelleri, oldu, tarafın tutdı, kıl yiter öldürdüñ beni, öpülmez mi koçulmaz mı, bâzârı, düşdi, oyuncagı, ey sâkî...”

Sonuç

Tâli'î, 15. yüzyılın ikinci yarısı ile 16. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşamış olan bir divan şairidir. Hayatı hakkında tezkirelerde ve biyografik kaynaklarda verilen bilgiler sınırlıdır. Şair Kastamonulu olup asıl ismi Mahmud'dur. Herhangi bir eğitim alıp almadığı hususunda elde bilgi bulunmamaktadır. Ancak kaynaklar Tâli'î'nin Yavuz Sultan Selim döneminde yeniçeri kâtipliği yaptığını belirtmektedir. Bu da şairin iyi bir eğitim aldığını gösterir. Şair, Yavuz Sultan Selim'in saltanatının sonlarında vefat etmiştir.

Tâli'î'nin Farsça *Dîvân*, Türkçe *Dîvân* ve Yavuz Sultan Selim'in Acem seferi hakkında yazdığı bir *Târîh*'i olduğu bilinmektedir. Şairin *Târîh*'i günümüze kadar

ulaşmamış, Farsça *Dîvân'*ı üzerinde ise daha önce bir çalışma yapılmıştır. Bugüne kadar tespit edilemeyen Türkçe *Dîvân'*ı ise tarafımızdan tespit edilerek bu çalışmamızın mihverini oluşturmuştur.

Tâlî'î'nin Türkçe *Dîvân'*ında 5 kaside, 1 tercî-i bend, 137 gazel, 27 kıt'a, 2 nazm, 2 rubâ'î ve 8 müfred olmak üzere toplam 182 şiir bulunmaktadır. Bu şiirler arasında II. Bâyezîd için yazılmış bir, Sultan Selim için yazılmış dört kaside ve Şehzade Mahmud için yazılmış bir mersiye yer almaktadır. Ayrıca *Dîvân'*da Bursa'da yer alan bir kaplıca için yazılmış hammâmiyye türünde bir şiir mevcuttur. Ayrıca şairin, çeşitli şiir mecmualarında tespit ettiğimiz 14 gazel, 1 murabba, 2 kıt'a ve 9 müfred olmak üzere toplam 26 şiiri daha bulunmaktadır. Şairin mecmualardaki şiirlerle birlikte toplam şiir sayısı 208'i bulmaktadır.

Kaynaklar, Necâtî, Sunî, Şevkî ve Sâvur gibi şairlerle çağdaş olan Tâlî'î'nin şairliğinden övgüyle söz etmiş ve devrindeki büyük şairler arasında göstermiştir. Bazı kaynaklar, Tâlî'î'yi Necâtî'nin nısfı olan bir şair olarak tanıtmaktadır. Kaynakların verdiği bu bilgiyi şairin Necâtî'nin birçok gazeline nazire yazmış olması da teyit etmektedir. Tezkirelerin Tâlî'î'den övgüyle bahsetmiş olmalarının yanı sıra birçok mecmuada şiirlerinin bulunması da onun devrinde sevilen ve beğenilen bir şair olduğunu göstermektedir.

Tâlî'î şiirlerini âşıkâne ve rindâne bir tarzda kaleme almış ve beşerî konulara değinmiştir. Sade ve anlaşılır bir dil kullanan şair, deyimlere, hitap kelimelerine, kelime tekrarlarına sıkça yer vermiş, bu da şiirlerine akıcılık ve samimiyyet kazandırmıştır. Yazmış olduğu şiirlerinde 14 farklı aruz kalıbı kullanan şair, en çok remel bahrinin *Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün* kalıbını tercih etmiştir. Şiirlerinin büyük bir çoğunluğunda redif kullanan şair, kafiye olarak ise en çok mürdef ve mücerred kafiye kullanmıştır.

Kaynaklar

- Açıkgöz, N. (2017). *Riyazi Muhammed Efendi Riyâzü's-Şuara*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Akbayar, N. (1996). *Mehmed Süreyya Sicil-i Osmanî*. İstanbul: Kültür Bakanlığı ile Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Canım, R. (2000). *Latîfî Tezkiretü's-Şua'râ ve Tabsiratü'n-Nuzemâ (İnceleme-Metin)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Ertek Morkoç, Y. (2003). *Eğridirli Hacı Kemal'in Câmiü'n-Nezâir'i (Metin Ve Mecmua Geleneği Üzerine Bir İnceleme)*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- Gıynaş, K. A. (2013). *Pervâne Bey Mecmuası (İnceleme-Metin)*. Yozgat: Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Doktora Tezi.
- İpekten, H., Kut, G., İsen, M., Ayan, H., ve Karabey, T. (2017). *Sehi Beg Heşt Bihişt*. Ankara: Kültür Ve Turizm Bakanlığı.
- İsen, M., Horata, O., Macit, M., Kılıç, F., ve Aksoyak, İ. (2005). *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- İsen, M. (2017). *Gelibolulu Mustafa Âlî Kühhü'l Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

- Kaplan, Y. (2009). "Sâbit'in Şiirlerinde Atasözleri, Deyimler ve Halk Söyleyişleri" *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4, Issue 4, s. 600-635.
- Kaplan, Y. (2015). *Klasik Türk Edebiyatında Hammâmiyyeler*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kaplan, Y. (2018). "Dîvânı Meçhul Bir 16. Yüzyıl Şairi: Edirneli Tîğî ve Şiirleri", *Dede Korkut, Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, Cilt 7, Sayı 16, s. 104-147.
- Kaplan, H. (2016). Divan Şiirinde Karaman. *Türkiyat Mecmuası*, 26 (2), 205-239.
- Kardaş, S. (2012). *Tâli'î'nin Farsça Dîvânı ve Necati Bey Dîvânı İle Mazmunlar Açısından Mukayesesi (İnceleme-Edisyon Kritik-Transkripsiyonlu Metin-Tercüme-Mukayese)*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Kayabaşı, B. (1997). *Kâfzâde Fâ'izî'nin Zübdetü'l-Eş'âr'ı*. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- Kurnaz, C., ve Tatçı, M. (2000). *Mehmed Nâil Tuman Tuhfe-i Nâilî*. Ankara: Bizim Büro Yayınevi.
- Kılıç, F. (2010). *Aşık Çelebi Meşâirü's-Şuarâ*. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları.
- Köksal, M. F. (2001). *Edirneli Nazmî Mecma'u'n-Nezâ'ir (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Köksal, M. F. (2012). *Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi, Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Mengi, M. (2009). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Edebiyat Tarihi-Metinler*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Bibliothque Nationale de France, Supplement Turc 288, vr. 15b.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Belediye 1565, vr. 39b, 58b.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet K. 479, vr. 55a, 53a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet MC 0315, vr. 11b, 15a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet K.479, vr. 55a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, O.E. 973, vr.131a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 752, vr. 10a, 55b, 15a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 3759, vr. 32a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 11019, vr. 54a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi 8340, vr. 50a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yazmaları, Pendnâme-i Azmî Yz 0272, vr. 90a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum 674, vr. 144b.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum 563, vr. 60a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum 543, vr. 164b.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum 580, vr. 50a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum 635, vr. 57a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz FB 208, vr. 77a, 79a, 78b, 78b.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 803, vr. 102b.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 801, vr. 51b.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 03 Gedik 18185, vr. 76b.

- Mecmû'a-i Eş'âr*, Selimiye Kütüphanesi, 22 Sel 2164, vr. 82a.
Mecmû'a-i Eş'âr, Süleymaniye Kütüphanesi, Ali Nihat Tarlan 62, vr. 105b.
Mecmû'a-i Eş'âr, Süleymaniye Kütüphanesi, Ali Nihat Tarlan 67, vr. 5b.
Mecmû'a-i Eş'âr, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih 4078, vr. 98a, 74a, 99b, 58b.
Mecmû'a-i Eş'âr, Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye 1186, vr. 47a, 30a.
Mecmû'a-i Eş'âr, Süleymaniye Kütüphanesi, Çelebi Abdullah 315, vr. 24a.
Mecmû'a-i Eş'âr, Süleymaniye Kütüphanesi, Hâlet Efendi 244, vr. 196b.
Mecmû'a-i Eş'âr, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan 1969, vr. 32a, 101a, 31b, 30a.
Mecmû'a-i Eş'âr, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan 1972, vr. 162b, 287a, 313a.
Mecmû'a-i Eş'âr, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan 1985, vr. 97b.
Paşa, B. İ. (1951). *Hediyetül-Ârifin Esmâ'ü'l-Müellifin ve Âsârü'l-Musannifin*. C.2. İstanbul: Meb Yayınları.
Saraç, M. A. Yekta (2011). *Eski Türk Edebiyatına Giriş: Biçim ve Ölçü*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
Sungurhan Eydurhan, A. (2008). *Beyanî Tezkiretü's-Şu'arâ*. Ankara: Kültür Ve Turizm Bakanlığı.
Sungurhan Eydurhan, A. (2009). *Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiretü's-Şu'arâ*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
Tâli'î Dîvânı, Bibliothèque Nationale de France, Supplement Turc 270, vr. 168a-209b.

Tenkitle Metin Hakkında

1. Çalışmamızda divan edebiyatı metinlerinin okunmasında kabul gören transkripsiyon (çeviriyazı) alfabesi esas alınmıştır.
2. Arapça ve Farsça kelime ve eklerin yazımında birleşik kelime ve ön ekler kısa çizgi [-] işaretiyle ayrılmıştır (bî-çâre, seng-dil, gonce-dehân, kemân-eburû, nâ-mahal...).
3. Vezin gereği kısa okunması gerektiği durumlarda ünlü harfler (zihaf) kısa olarak yazılmıştır (sâki, Tâli'i...).
4. Bazı kelimelerdeki medli okunuştan kaynaklanan ses türemeleri gösterilmiştir (âfitâb, âsitân, pâdişâh...).
5. Metne yapılan eklemeler [] işareti ile gösterilmiştir.
6. Şiirlerde kullanılan aruz kalıpları şiirlerin başına yazılmıştır.
7. Transkripsiyon karakterleriyle karıştırılması ihtimali göz önünde bulundurularak noktalama işaretleri kullanılmamıştır.
8. Bir şiir, kaynakların hangisinde daha fazla beyit sayısına sahipse ondaki beyit sıralamasına uyulmuş, diğer kaynaklarda olmayan beyitler dipnotta belirtilmiştir.
9. Metin teşkilinde kullanılan kaynakların kısaltmaları şu şekildedir:
PB: Pervâne Bey Mecmuası üzerine Kamil Ali Gıynaş (2013) tarafından hazırlanan doktora tezi.
EHK: Eğridirli Hacı Kemal'in Câmîü'n-Nezâir'i üzerine Yasemin Ertek Morkoç (2003) tarafından hazırlanan doktora tezi.
EN: Edirneli Nazmî'nin Mecma'ü'n-Nezâ'ir'i üzerine M. Fatih Köksal (2001) tarafından hazırlanan doktora tezi.
AEMNZ: Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Koleksiyonu.
MC: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet Yazmaları.
OE: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Yazmaları.

Şiirlerinden Örnekler¹1²*Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün*

1. Va' de-i vaşla hılâf itmek çün oldı hû saña
Ġâfil olma biz dağı bir gün dirüz yâ hû saña
2. Ey raķıb-i seg³ uş uş-ı yâra mağrūr olma kim
Tavşan uyğusun⁴ virür ol gözleri âhû saña
3. Dâm⁵-ı zülf-i yâra düşürdün gönül cân murğımı
Dâne dökdi toymaduñ⁶ ol hâl-i ' anber-bû saña
4. Ey şanem çok yüz degül mi saña ' aşıkdur diyü
Âyine yoldan geçeni gösterür karşı saña
5. Niçe bir güvler düşersin hañçerine Tâli'î
Biñ kez ölseñ bilürin virmez bir içim⁷ şu saña

2⁸*Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ulün*

1. Eger gün yüzüne öykünsün ey dōst
Kıalursa yanına ögünsün ey dōst
2. Müjeñ tırini cāna şöyle at kim
Ne et yansun ne şiş göyünsün ey dōst
3. Beni zılm ile dūr itdi kapuñda
Raķıbüñ ocağı söyünsün ey dōst
4. Şabā ben hāki rāhuñdan ayırdı
Göreyin anı yollar tıtsun ey dōst
5. Boyuña öykünürmiş serv işitdük
Uş anı bōstāncı yonsun ey dōst
6. Yiyelüm içelüm bugün senüñle

¹ Bir makale hacmini fazlasıyla aşacağı için Tâli'î'nin tespit ettiğimiz şiirlerinden bir seçki oluşturulmuştur. Şairin bütün şiirlerinin bir arada olduğu kitap çalışmamızı yakın bir zamanda yayımlamayı düşünüyoruz.

² *Dîvân* vr.175a; *Pervâne Bey Mecmûası* s.92; Edirneli Nazmî *Mecma' u 'n-Nezâ'ir* s.180.

³ raķıb-i seg: hasūd-ı kelb PB.

⁴ uyğusun: uyğusu PB.

⁵ dām: murğ Dîvân.

⁶ toymaduñ: tuymaduñ EN.

⁷ içim: encüm EN.

⁸ *Dîvân* vr. 175b; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan 1969, vr. 32a.

Çadehler orta yirde dönsün ey döst

7. Yüzi bir pâre gülsün Tâli' inün
Nice bir ağlasun döğünsün ey döst

3⁹

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

1. Aluban gönlümi bir lâle-ruḥ u nesrîn-ḥad
Göz göre odlara yaḳdı beni zinhâr meded
2. Taḅ geyür câme-i rengîn baña ey kanlu yaşum
'İşğ yolında yiter 'âşıka bir ḳurı nemed
3. Ta'n iderdün beni gördükçe raḳîbâ sen de
Eylediler seni de yâr işiginden hele¹⁰ red
4. Çaşları yâsını erbâb-ı nazâr gördi didi
Bir elif üstine çekmiş ḳalem-i şun' iki¹¹ med
5. Tâli'î yâr işiginde nice bir¹² mesned arar
Yoḥsa bu seng-i melâmet aña yitmez mi sened

4¹³

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Geh şehâb zülfin açup [ol] âfitâbın gösterür
Geh döner hicrân şebinde mâh-tâbın gösterür
2. Didüm ey cân kimden öğrendün bu nâz u şîve[yi]
Gül gibi çıḳardı ḳoymından kitâbın gösterür
3. Ḥüsñ bâzârında ṭolandurdu zülfün¹⁴ gönlümi
Şimdi ṭurmuşdur baña¹⁵ barmaq hesabın gösterür
4. Zülfini geh pîç ü tâb eyler gehî perçem ḳılur
Ṭurmadın 'âşıqlara nâz u 'itâbın gösterür
5. Tâli'î gördüm seg-i ḳüyuñla şehri seyr ider

⁹ *Dîvân* vr. 176a; *Pervâne Bey Mecmûası* s.890; Edirneli Nazmî *Mecma'u'n-Nezâ'ir* s.495; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 803, vr. 102b; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan 1972, vr. 162b.

¹⁰ hele: ele EN.

¹¹ iki: aña EN.

¹² nice bir: nie ir EN.

¹³ *Dîvân* vr. 177b; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 801, vr. 51b.

¹⁴ zülfün: zülfi *Dîvân*.

¹⁵ baña: bize 06 Mil Yz A 801.

Ya' ni halka itlerüñle intisâbın gösterür

5¹⁶

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün

1. Bâdeyle ğam u miñnet-i devrânı başarılar
Âl ile erenler kağan arslanı başarılar
2. Sürme ayağı tozunı meydâna çekermiş
Komazlar iki gözüm için anı başarılar
3. Baş oynamağı zülf ile¹⁷ bâziya şayarlar
Cân terkin idenler¹⁸ ki bu meydânı başarılar
4. Ey 'ışka bahâdırlık iden kişi gözün aç
Bu yolda nice Rüstem-i destânı başarılar
5. Ey dil açamaz dîvler ol hoşka-i la' li
Ağzına anuñ mühr-i Süleymânı başarılar
6. Mañbûslar ol çâh-ı zenañdânda çoğaldı
Korqum bu durur bir gece zindânı başarılar
7. Ey Tâli' i cânâne cemâlin görebilsek
Gün gibi olurdı yine nûrânı başarılar

6¹⁹

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1. Ğamzeñ hadengi ile kaşuñ²⁰ cân delüp dürür
Bilürse kıymetin yine bir kân delüp dürür
2. Dil rüşen olsa tîr-i müjeñden 'aceb midür²¹
Her²² küşesini gül gibi peykân delüp dürür
3. Gördüm raķibi yine²³ ipin süriyüp gezer²⁴
Ol aşılması var ise²⁵ andan delüp dürür

¹⁶ *Divân* vr. 179a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz Fb 208, vr. 77a.

¹⁷ zülf ile: evvel 06 Mil Yz Fb 208.

¹⁸ idenler: uranlar 06 Mil Yz Fb 208.

¹⁹ *Divân* vr. 181a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan 1985, vr. 97b.

²⁰ ğamzeñ hadengi ile kaşuñ: ey dost ğamzeñ oķı bugün Dîvân.

²¹ 'aceb midür: 'aceb mi kim R.1985.

²² her: bir Dîvân.

²³ raķibi yine: bugün raķib Dîvân.

²⁴ gezer: yürür Dîvân.

²⁵ ol aşılması var ise: beñzer ki ol aşılması Dîvân.

4. Halka be-güşuñ²⁶ olmağa bezmüñde dâ'ire
Devrân anuñ kulağını çendân delüp dürür
5. Bî-çâre Tâli'î nicesi nâle itmesün
Ney gibi bağrını gam-ı devrân²⁷ delüp dürür

7²⁸*Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün*

1. Ol tabîb-i dil ü cândan beni dūr eylediler
Hağ bilür göz göre ben hasteyi zūr eylediler
2. Bir zamân oldı mürâyîliğ ile şūfîler
'Aş u nüşuñ adını fiş u fücür eylediler
3. Kūyuñı cennete beñzetdi bu kez şâ'irler
Mâ-ħaşal anda geregince kuşūr eylediler
4. Şem' -i ruhsâruña öykündüğüçün 'âşıklar
Dizilüp anı ışıklar gibi nūr eylediler
5. Dün gice Tâli'î bî-çâre maħalleñde idi
Müdde'îler uyup aña²⁹ yire ur eylediler

8³⁰*Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün*

1. Korğarın zülfüne bir bend ile³¹ yüzi qaralar
Seni bir ağa düşürüp aña bir âl qaralar
2. Padişâh olsa n'ola³² ħüsn iline ħâl ü ħaţuñ³³
Şimdi mi oldı Mışır mülkine³⁴ sulţân qaralar
3. Şöyle şaldı bu gönül zevrağın engine yaşum

²⁶ be-güşuñ: be-güş R.1985.

²⁷ devrân: buħrân R.1985.

²⁸ *Divân* vr. 181b; *Mecmû'a-i Eş'âr*; Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan 1969, vr. 101a.

²⁹ uyup aña: aluban ara R.1969

³⁰ *Divân* 182a; *Pervâne Bey Mecmûası* s.1275; Edirneli Nazmî *Mecma'u'n-Nezâ'ir* s.827; *Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Belediye 1565, vr. 39b; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz FB 208, vr. 79a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 752, vr. 10a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih 4078, vr. 98a.

³¹ ile: ide Belediye K. 1565.

³² n'ola: gerek Belediye K. 1565.

³³ ħaţuñ: ruħuñ Fatih 4078, T 752.

³⁴ mülkine: tahtına Belediye K. 1565.

Ki görünmez gözüme³⁵ çevre yanumdan³⁶ qaralar

4. Hüsni-ı haţî-i³⁷ lebi yâķûta ber-â-ber oldı
Zülf-i reyhânı görün dağı mişâlin qaralar
5. Tâli'î iki cihânda yüzün ağ ola³⁸ eger
Yâr ışiginde kara toprağa kanuñ qaralar

9³⁹

Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün

1. Turmadın ğamzeñ oķı sine yarar
Bu yoĝ⁴⁰ işler anuñ nesine yarar
2. İşigün 'aşıkâ yiter cennet
Kime Mekke kime Medîne yarar
3. Zülf-i kâfir revâ mı örte ruĝuñ⁴¹
Bu ne îmâna vü⁴² ne dîne yarar
4. Şaçlaruñdan baña ruĝuñ yegdür
Kime gül kime 'anberine yarar
5. Tâli'î inuñ dilin deler ğamzeñ
Uĝrı kim yüz⁴³ bula ĝazine yarar

10⁴⁴

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Her yaña yârüñ şabâ zülf-i perişânın sürer
Ol sebebden 'aşık-ı dil-ĝasteler cânın sürer
2. El uzatsa tañ mıdur⁴⁵ zülfine dil-dâruñ raķîb

³⁵ gözüme: dañarın EN., Belediye K. 1565, 06 Mil Yz Fb 208, Dîvân.

³⁶ yanumdan: yanumda PB., EN., 06 Mil Yz Fb 208, T 752, Fatih 4078.

³⁷ haţî-i: haţda PB., 06 Mil Yz Fb 208, Dîvân.

³⁸ ola: olsun PB.; olur EN., T 752, Fatih 4078, Dîvân.

³⁹ *Dîvân* vr. 182b; *Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet K.479, vr. 55a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum 563, vr. 60a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye 1186, vr. 47a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih 4078, vr. 74a.

⁴⁰ yoĝ: nev' MC. 479, Dîvân.

⁴¹ ruĝuñ: haţtuñ Aemn.563; yüzün Dîvân.

⁴² îmâna vü: îmân ü MC. 479.

⁴³ yüz: yol Aemn.563, Hamidiye 1186.

⁴⁴ *Dîvân* 182b; Eğridirli Hacı Kemal *Câmiü'n-Nezâir* s.518; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 03 Gedik 18185, vr. 76b.

⁴⁵ uzatsa tañ mıdur: uzadırsa maĝall EHK.

- Bir boğazından aşılacaktır⁴⁶ urğanın sürer
3. Ruğlarında ‘ anber-efşân zülfi⁴⁷ ol ‘ İsi̇-demüñ
Güyyiâ bir hüridür⁴⁸ cennetde dāmānın sürer
 4. Dün raķibi şöyle urdum ey şanem bir taş ile
Bugün ol ite şataşdum daħı biryānın sürer
 5. Şi‘ r-i Aħmed tañ degül şöret tutarsa Tāli‘ i̇
Bunca yıldur kim anuñ bu halk dīvānın sürer

11⁴⁹*Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün*

1. Bize şol⁵⁰ deñlü cefā itdi⁵¹ o sengin-dilümüz
Daħı dil-berler⁵² adın añmağa varmaz dilümüz
2. Ğamdan āzād ideyin dimiş idüñ kullaruñı⁵³
Hāy efendüm⁵⁴ daħı yitmedi mi yoħsa yilumuz
3. Bir bölük kaşı kemān ğamzesi tīr-i ğam ile⁵⁵
Toğrısın mı diyelüm iki büküldi bilümüz
4. Ka‘ be-i ‘ ışķ yolında katı⁵⁶ mecnūn oluruz
Nāka-i ‘ ışķ⁵⁷ götürmezse eger⁵⁸ maħmilümüz
5. Şūfiyā biz mey-i şāf⁵⁹ içecek ölimezüz
Āb-ı engür ile yoğrılmış ezelden⁶⁰ gilümüz⁶¹
6. Bunca yıldur yilerüz ‘ ışķ u maħabbet yolına

⁴⁶ aşılacaktır: aşılmasıdır 03 Gedik 18185.

⁴⁷ ‘ anber-efşân zülfi: ‘ anberin zülfini 03 Gedik 18185.

⁴⁸ bir hüridür: meryem dūrür 03 Gedik 18185, Dīvān.

⁴⁹ *Dīvān* 183a; *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz FB 208, vr. 78b; *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet MC 0315, vr. 11b; *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih 4078, vr. 99b; *Pervâne Bey Mecmûası*, s. 2046.

⁵⁰ şol: ol MC.0315.

⁵¹ itdi: eyledi Fatih 4078.

⁵² daħı dil-berler: bir daħı güzel Fatih 4078: daħı güzeller 06 Mil Yz Fb 208, MC. 0315, Dīvān.

⁵³ kullaruñı: ben kuluñı Dīvān.

⁵⁴ hāy efendüm: ey efendi 06 Mil Yz Fb 208: ey efendüm MC. 0315, Dīvān: hey efendüm Fatih 4078.

⁵⁵ tīr-i ğam ile: tīrūñ ğamıla PB., 06 Mil Yz FB 208, MC. 0315.

⁵⁶ katı: iki 06 Mil Yz FB 208, MC. 0315.

⁵⁷ ‘ ışķ: leyli MC. 0315, Fatih 4078, Dīvān.

⁵⁸ götürmezse eger: götürmezse bizüm Fatih 4078.

⁵⁹ şāf: şāfi PB.: nāb Dīvān.

⁶⁰ ezelden: ezelde 06 Mil Yz Fb 208, MC. 0315.

⁶¹ Bu beyit Fatih 4078’de bulunmamaktadır.

Bir kez⁶² ol yâr ışigin idemedük menzilümüz⁶³

7. Tâli'î ger şoralar cevri ü⁶⁴ cefâsın yârûñ⁶⁵
Dâd u feryâd diyüben⁶⁶ çağıra her bir kılumuz⁶⁷

12⁶⁸

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

1. Biz bu ' âlemde bugün hüsni ü cemâlün kıliyuz
Şanma ey h'âce bizi mâl u menâlün kıliyuz
2. Beg⁶⁹ gibi dirliğümüz var gamuñ ile⁷⁰ ammâ
Lebleründen bir içim âb-ı zülâlün kıliyuz
3. İtiyüz Hâfızuñ elfâz ü selâsetde bugün
Gerçi ma' nâda begüm H'âce Kemâlün kıliyuz⁷¹
4. Her gice guşşa vü gamdan bizi âzâd eyler
' Ömri çoğ olsun efendi ki hayâlün kıliyuz
5. Ölürüz manşib için⁷² câhile paşa dimezüz
Ayağı toprağıyuz ehl-i kemâlün kıliyuz
6. Ey cefâ-pîşe yiter hüsniñ esîri olduğ
Şimdiden girü oran oldu şakaluñ kıliyuz
7. Tâli'î atlas-ı çarhı ço çürükdür ötesi⁷³
' İşk yolında hemân bir kırî şâlûñ kıliyuz

13⁷⁴

Mef' ulü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün

1. Ey reh-nümâ-yı ' işk bizi kûy-ı yâra çek
Tîğ-i gam ile gel yüregümize yara çek

⁶² kez: gezeyin 06 Mil Yz Fb 208: kerre MC. 0315.

⁶³ Bu beyit Fatih 4078'de bulunmamaktadır.

⁶⁴ cevri ü: câna: PB., 06 Mil Yz FB 208, MC. 0315: hâne Fatih 4078.

⁶⁵ yârûñ: şanemün Dîvân.

⁶⁶ diyüben: diyü 06 Mil Yz Fb 208, PB.: idüben Dîvân.

⁶⁷ her bir kılumuz: bir dem kılumuz Fatih 4078.

⁶⁸ Dîvân vr. 183b; *Pervâne Bey Mecmûası* s. 2078.

⁶⁹ beg: gül Dîvân.

⁷⁰ gamuñ ile: gamuñdan Dîvân.

⁷¹ Bu beyit Dîvân'da bulunmamaktadır.

⁷² manşib için: gayret ile PB.

⁷³ ço çürükdür ötesi: kim ider kimüne 'âr Dîvân.

⁷⁴ Dîvân vr. 186a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan 1972, vr. 287a.

2. Şol dil begüm ki şaklamadı sırr-ı⁷⁵ ' ıŝkuñı
Manşür gibi⁷⁶ ilet anı zülfünde dâra çek
3. Cânâ raķibi boş koma kim halkı incidür
İñende şalma gezmesün ol har yulara çek
4. Gördüm yoluñda halkı bugün⁷⁷ ğam yükin çeker
Billâh sevdigüm⁷⁸ bizi de ol⁷⁹ kařara çek
5. Baħr oldı çün gözüñ yaşı engine düşmeden
Dil⁸⁰ zevraķını Tâli' i al bir kenâra çek

14⁸¹

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Ey kemân-ebürü bana kâr eylemez tîrûñ senüñ
Oldı boynumda hamâ 'il zaħm-ı ŝemşîrûñ senüñ
2. Ben kuluñı niyyet itmişsin ki âzâd idesin
Ay efendi⁸² baña hoş gelmez bu tedbîrûñ senüñ
3. ' Âşıkâ ğam cübbesin biçmek dilermiş kâkülûñ
Çıkmasun endâzeden⁸³ zülf-i girih-gîrûñ senüñ
4. Görse kıblem Ka' bem olsun dirdi zâhid mescide⁸⁴
Ey büt-i tersâ kilisâlarda taşvîrûñ senüñ
5. Tâli' inüñ başına bir gün toğardı ' aķıbet
Ey sa' âdet kevkebi olsaydı te 'şîrûñ senüñ

15⁸⁵

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

1. Ne bir dil-ber buluram ben güzeller içre senden yig
Ne bir ' aşıķ bulursın sen cihân içinde benden yig

⁷⁵ sırr-ı: zâr-ı Dîvân.

⁷⁶ gibi: var Dîvân.

⁷⁷ halkı bugün: halk bütün Dîvân.

⁷⁸ sevdigüm: dostum Dîvân.

⁷⁹ ol: al Dîvân.

⁸⁰ dil: ten R.1972

⁸¹ *Dîvân* vr. 186a; *Pervâne Bey Mecmûası* s. 2670; Edirneli Nazmî *Mecma' u 'n-Nezâ' ir* s.1406; *Mecmû' a-i Eş'âr*, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum 674, vr. 144b.

⁸² ay efendi: ay efendüm Aemnz.674, Dîvân.

⁸³ çıkmasun endâzeden: bozmasun endâzeyi PB.

⁸⁴ ka' bem olsun dirdi zâhid mescide: ka' be oldururdu zâhid cânla Aemnz.674.

⁸⁵ *Dîvân* vr. 187b; *Pervâne Bey Mecmûası* s. 2849; *Mecmû' a-i Eş'âr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Çelebi Abdullah 315, vr.24a; *Mecmû' a-i Eş'âr*, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum 543, vr. 164b.

2. İşitdük⁸⁶ cenneti zâhid kapuñdan yig dürür dirmiş
Benüm çok sevdiğüm ğurbet kaçan olur⁸⁷ vañandan yig
3. Bize sen hulle vü sündüsle şüfî iftiḥâr itme
Bilürüz âḥiret ṭonı bize⁸⁸ olmaz kefenden yig
4. Getür sâķî mey-i gül-gün⁸⁹ bahâr eyyâmıdur zîrâ
Şarâb içmege yir⁹⁰ yokdur bugün⁹¹ şaḥn-ı çemenden yig
5. ‘ Aceb mi Tâli’î irse kemâle luṭf-ı⁹² eş’ârũ
Ki ṭab’ -ı nâzükũñ Ḥassân nedür belki Ḥasandan yig

16⁹³

Fâ’ ilâtün Fâ’ ilâtün Fâ’ ilâtün Fâ’ ilün

1. Leyli vü Mecnûn⁹⁴ okursañ ey gönül üstâda gel
Ḥusrev ü Şîrîn⁹⁵ gerekse ḥıḍmet-i Ferhâda gel
2. Şüfiyâ senden el alanlar ayaġa düşdi hep
Başuñ için tevbe it şimden girü irşâda gel
3. Ey benüm ḥâlüm şoran âzâde oldum ġuşşadan
Bir beñi Hindüya kul oldum mübârek-bâda gel
4. Nice aķar göreyin⁹⁶ dirseñ bu yaşum Diclesin
Bir kez ey Mışr-ı melâḥat seyr ide Baġdâda gel
5. Bunca yıldur âsitânuñda sürinür⁹⁷ Tâli’î
Dimedũñ bir kerrecik gel derd-mend üftâde gel

17⁹⁸

⁸⁶ işitdük: işitdüm Dîvân.

⁸⁷ sevdiğüm ğurbet kaçan olur: sevdiğüm kaçan olur ğurbet Aemnz.543.

⁸⁸ ṭonı bize: ṭonımı biz PB., Çelebi Abdullah 315.

⁸⁹ gül-gün: bâķî Aemnz.543.

⁹⁰ içmege yir: içmeg yiri Aemnz.543.

⁹¹ bugün: yine Dîvân.

⁹² kemâle luṭf-ı: kemâl u luṭfa Aemnz.543.

⁹³ *Dîvân* vr. 188a; *Pervâne Bey Mecmûası* s. 3086; *Mecmû’ a-i Eş’âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 752, vr. 55b; *Mecmû’ a-i Eş’âr*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan 1972, vr. 313a; *Mecmû’ a-i Eş’âr*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yazmaları Pendname-i Azmi Yz 0272, vr. 90a.

⁹⁴ Leyli vü Mecnûn: Leyli-i Mecnûn Pendnâme-i Azmî Yz 0272, T 752.

⁹⁵ Ḥusrev ü Şîrîn: Ḥusrev-i Şîrîn Pendnâme-i Azmî Yz 0272: Ḥusrevâ Şîrîn T 752.

⁹⁶ göreyin: diyeyin PB.

⁹⁷ sürinür: kuluñdur T 752.

⁹⁸ *Dîvân* vr. 190a; *Pervâne Bey Mecmûası* s.3379; Edirmeli Nazmî *Mecma’ u ’n-Nezâ’irs*.2012; *Mecmû’ a-i Eş’âr*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Belediye K. 1565, vr. 58b; *Mecmû’ a-i Eş’âr*, İstanbul Büyükşehir

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

1. Kime yanam yaqılam bu dil-i biryânımdan⁹⁹
Yağdı yandurdu beni ol dağı¹⁰⁰ bir yanumdan
2. Vaşf-ı hâlüm¹⁰¹ yazayın¹⁰² diyü kalem alsam ele
' Âlem odlara yanar¹⁰³ defter ü dîvânımdan
3. Ey şanem¹⁰⁴ çün beni yâ kaşuña qurbân itdüñ
Alnuña bâri degür barmağ ile qanumdan
4. Haţtuñuñ cevri unutturdu lebüñ lezzetini
Ne belâdur ki uşandurdu beni cânımdan¹⁰⁵
5. Ğamzesi oğlarını ağlanur¹⁰⁶ ellere âh
Şoñra bir bir çıkarur yine benüm yanumdan¹⁰⁷
6. Dökerem göz yaşını hecr ile¹⁰⁸ Ya' kûb gibi
Ayrııldan berü ol Yûsuf-ı Ken' ânımdan¹⁰⁹
7. Beni ey Tâli' i ğark eyledi ' ummâna yaşum¹¹⁰
Nice qan ağlamayam¹¹¹ dîde-i giryânımdan

18¹¹²*Mef' ulü Mef' ilü Mef' ilü Fe' ulün*

1. Ey dîde ciger qanını tırmazsın¹¹³ azarsın
Beñzer ki yine yâre yeñi nâme yazarsın

Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet MC 479, vr. 53a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 3759, vr. 32a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum 580, vr. 50a.

⁹⁹ biryânımdan: vîrânımdan PB., Dîvân :süzânımdan T 3759.

¹⁰⁰ ol dağı: ğam dağı PB., Aemnz.580.

¹⁰¹ hâlüm: hâlüñ MC. 479, Dîvân.

¹⁰² yazayın: yazayım Dîvân.

¹⁰³ ' âlem odlara yanar: def' -i odlar saçılır Belediye K.1565, Aemnz.580.

¹⁰⁴ ey şanem: döstüm EN., PB., MC.479, Dîvân, T 3759.

¹⁰⁵ Bu beyit PB.,EN., MC. 479 ve T 3759'da bulunmamaktadır.

¹⁰⁶ ağlanur: ağılanur E.N., MC.479.

¹⁰⁷ Bu beyit PB., Belediye K.1565, T 3759 ve Aemnz.580'de bulunmamaktadır.

¹⁰⁸ dökerem göz yaşını hecr ile: dökerin göz yaşını derd ile T 3759.

¹⁰⁹ Bu beyit Aemnz.580 ve Belediye K.1565'de bulunmamaktadır.

¹¹⁰ beni ey Tâli' i ğark eyledi ' ummâna yaşum: seyle virdi beni ey Tâli' i her dem bu yaşum Aemnz.580, Belediye K.1565.

¹¹¹ ağlamayam: ağlayayın MC. 479.

¹¹² *Dîvân* vr. 190b; Eğridirli Hacı Kemal *Câmü'n-Nezâir* s. 1613; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum 635, vr. 57a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Ali Nihat Tarlan 67, vr. 5b; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Bibliothèque Nationale de France, Supplement Turc 288, vr. 15b.

¹¹³ tırmazsın: durmayup EHK.: durmaz Ali Nihat 67.

2. Ey eşk¹¹⁴ eger yumşadasın¹¹⁵ gönlini yârũñ
‘Älemde bugün¹¹⁶ sikkeyi mermerde qazarsın
3. Dil-teşnelerũñ¹¹⁷ çâh-ı zenaĥdânına şalduñ¹¹⁸
‘Äşiklara niçũñ şanemâ kuyı qazarsın
4. Hâk-i rehinũñ zerrece tozın göremezsın
Ey båd-ı şabâ yoq yire dâ'im¹¹⁹ ne gezersın
5. Yazup yañılup¹²⁰ Tâli'î şî' rũnde raqîbi¹²¹
Zinhâr añayım dime¹²² hemân bitı bozarsın

19¹²³

Fâ'îlâtũn Fâ'îlâtũn Fâ'îlâtũn Fâ'îlũn

1. Olmuşam bir pâdişâhuñ ben ğulâmı şimdiden
Gözleri¹²⁴ uğrı anuñ zũlfi¹²⁵ ĥarâmî şimdiden
2. Gör niçe çok başlu dil-berdür benüm çok sevdüğüm
Hüb olacağın bilür virmez selâmı şimdiden
3. N'eyler ey dil-ber ĥapuñda¹²⁶ ol raqîb-i bed-liqâ¹²⁷
O yüzün ulaşmasun qo ol¹²⁸ cüdâ mı şimdiden
4. Müdde'îler her¹²⁹ ne dirlerse disünler ĥaqquma
Süreyin ben yâr ile zevq ü şafâmı şimdiden¹³⁰
5. Nâ-resîdem¹³¹ almağıl 'aşiklaruñ sen âhını

¹¹⁴ eşk: eşküm EHK., Turc 288.

¹¹⁵ yumşadasın: yumşadırsın Ali Nihat 67.

¹¹⁶ bugün: hemân Ali Nihat 67, Turc 288.

¹¹⁷ teşnelerũñ: ĥastelerin EHK.: teşneleri Turc 288, Dîvân.

¹¹⁸ çâh-ı zenaĥdânına şalduñ: çarĥ-ı zeqandan yiñe şalduñ EHK.: çâh-ı zeqandan yaña şalduñ Aemnz.635, Dîvân, Turc 288.

¹¹⁹ yoq yere dâ'im: yıl gibi yılup Turc 288: yıl peyk olup Ali Nihat 67: yıl gibi olup Aemnz.635.

¹²⁰ yazup yañılup: yañılup yazma Ali Nihat 67.

¹²¹ raqîbi: 'adüyı Turc 288.

¹²² añayım dime: aña ben dime EHK.: aña dime Aemnz.635: anayın dime Turc 288, Dîvân.

¹²³ Dîvân vr. 191a; Eğridirli Hacı Kemal *Câmiü'n-Nezâir* s. 1581; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Selimiye Kütüphanesi, 22 Sel 2164, vr. 82a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye 1186, vr. 30a.

¹²⁴ gözleri: beñleri 22 Sel 2164, Dîvân.

¹²⁵ zũlfi: çeşmi Dîvân.

¹²⁶ ĥapuñda: ĥatuñda EHK.: yanuñda Hamidiye 1186, Dîvân.

¹²⁷ ol raqîb-i bed-liqâ: şol raqîb-i rü-yı siyâh 22 Sel 2164.

¹²⁸ o yüzün ulaşmasun qo ol: o yüz ulaşmasun sor ol EHK.: o yüzi ulaşmadım sür şol 22 Sel 2164.

¹²⁹ her: qo 22 Sel 2164.

¹³⁰ Bu beyit EHK. ve Dîvân'da bulunmamaktadır.

¹³¹ nâ-resîdem: nâ-resîde EHK., Hamidiye 1186, Dîvân.

Ṗīr olayın¹³² dir iseñ algıl¹³³ du' āmı şimdiden

6. Ṥālī'ī dil-ḥasteyi ma' zül-i dergāh eylemek¹³⁴
Ey¹³⁵ benüm devletlü sulṭānum revā mı¹³⁶ şimdiden

20¹³⁷

Mef'ülü Fā' ilātün Mef'ülü Fā' ilātün

1. Cān u cihānsın ammā iñen begümsin iñen
Ḥūr u cinānsın ammā iñen begümsin iñen
2. 'İsā- nefes geçersin ādemler¹³⁸ öldürürsin
Rūḥ-ı revānsın ammā iñen begümsin iñen
3. Ben ölürem gamuñdan sen ṭurup oḡ dirsın
Ḳaşı kemānsın ammā iñen begümsin iñen
4. Bülbülleri göricek gül gibi açılırsın
Ḡonce-dehānsın ammā iñen begümsin iñen
5. Bostān-ı ḥüsn içinde iken¹³⁹ kıyāmet olduñ
Serv-i revānsın ammā iñen begümsin iñen
6. 'Āşıklara virürsin ṭurmadan acı diller
Şīrīn-zebānsın ammā iñen begümsin iñen
7. Bilinmedi ḳapuñda ḳulluḡı Ṥālī' īnūñ
Şāh-ı cihānsın ammā iñen begümsin iñen

21¹⁴⁰

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1. Şovuḡ el irişmemişdi¹⁴¹ ol gülüñ bostānına
Şimdi her¹⁴² ḥār el uzadı başladı dāmānına
2. Ağız açmış yāri gözler ol raḳīb-i seng-dil
Ṥaşdan özge nesne ṭoḳunmaz anuñ dendānına

¹³² olayın: olayım Hamidiye 1186.

¹³³ algıl: alsun 22 Sel 2164.

¹³⁴ eylemek: eylemiş 22 Sel 2164.

¹³⁵ ey: al Dīvān.

¹³⁶ revā mı: du' āmı Dīvān.

¹³⁷ *Dīvān* vr. 189b; *Mecmū'a-i Eş'ār*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T11019, vr. 54a.

¹³⁸ ādemler: 'ālemler Dīvān.

¹³⁹ İken: ḳatı Dīvān.

¹⁴⁰ *Dīvān* vr. 192a; *Pervāne Bey Mecmūası* s. 4010; Edirneli Nazmī *Mecma'u'n-Nezâ'ir* s. 2264.

¹⁴¹ irişmemişdi: irişmiş idi PB.

¹⁴² her: bir EN.

3. Cānum alursa gözün dā'im¹⁴³ revāndur yolına
Kānum içerse lebün¹⁴⁴ ey dōst şihhā cānına
4. İtlerünle ben gedā hem-dem olalı Hāq bilür
Bu gönül baş egmez oldı 'ālemün sulţānına¹⁴⁵
5. Kānlu yaşum çün yolum başdı dimişsin ey şanem
Yok yire billāh girme iki gözüm kânına¹⁴⁶
6. Cennet-i kūyuñ içinden bizi çıkardı raķīb
Kimse öykünmez nigārā Ādemün şeyţānına
7. Tāli'î erbāb-ı dīvān¹⁴⁷ kim göre dīvānuñı
İledür biñ dürlü raġbetle şehün dīvānına

22¹⁴⁸

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

1. Ey gül-i nev¹⁴⁹ yine bu tāze gülistānlar ile
Hüsñ bāġın bezedün sünbül ü reyhānlar ile
2. Şevķi mercān lebünün cān u gönülden gitmez
Toludur hāsret-i la' lünle gözüm kânlar ile
3. 'Aşıkuñ baġrı bütün olmaz eyā kaşı kemān
Cigerin delmese ġamzeñ oķı peykānlar ile
4. Ey taķīb-i dil ü cān güç ile buldum derdüñ
Bunca yıldur ararın¹⁵⁰ ben anı dermānlar ile
5. Ben za'ife o cefā-pişe nazar eyler idi
Mūrlar kışşasın işitse Süleymānlar ile
6. El uzatmış bu gice sünbül-i dil-dāra raķīb¹⁵¹
Göreyin aşıla ol iti bek urġanlar ile
7. Tāli' inün şanemā hāli hemān it hāli

¹⁴³ dā'im: cānā Dīvān.

¹⁴⁴ lebün: gözün Dīvān.

¹⁴⁵ Bu beyit PB.'de bulunmamaktadır.

¹⁴⁶ Bu beyit PB.'de bulunmamaktadır.

¹⁴⁷ erbāb-ı dīvān: aşhāb-ı dīvān EN., Dīvān.

¹⁴⁸ Dīvān vr. 196a; *Pervāne Bey Mecmûası* s.3835; Edimeli Nazmî *Mecma'u'n-Nezâ'ir* s. 2380.

¹⁴⁹ gül-i nev: yüzi gül Dīvān.

¹⁵⁰ ararın: ararum Dīvān.

¹⁵¹ raķīb: hāsüd PB.

Sen gözi āhu enīs olalı yabanlar¹⁵² ile

23¹⁵³

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

1. Bāde nūş eylemişem dün gice cānān ile
Nice cānānlar ile¹⁵⁴ āfet-i devrānlar ile
2. Şevķ-i mercān-ı lebūñ cān u gönülden gitmez
Toludur ḥasret-i la' lūñle gözüm kıanlar ile
3. Toldı āfāķa bugün nāle vü efgānumdan
Kanda varam daķı bu dīde-i giryānlar ile
4. 'Aşıķuñ bağrı bütün olmaz eyā ķaşı kemān
Cigerin delmese ğamzeñ oķı peykānlar ile
5. Tāli' i cem' ola mı hīç o mecmū' a-i ḥüsn
Bir bölük baķt-ı siyeh ḥāl-i perişānlar ile¹⁵⁵

24¹⁵⁶

Mef' ülü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

1. Şol dil-rübā¹⁵⁷ ki nāzük¹⁵⁸ ola şivekār ola
Nāz ü girişme şan' at ola şive kār ola
2. Āh ol güzel ki ķaķa adımdan çayır çayır
Āhü güzel ben aña dirüm ki şikār ola¹⁵⁹
3. Cānāna siḥr olur bu ki her tārūmār olur
Müşġin¹⁶⁰ şaçuñ ruḥuñda ķaçan tārūmār ola¹⁶¹
4. Rūm ilinüñ güzelleri el-ḥāşıl uç virür
Bir kerre orta yirde ki¹⁶² būs u kenār ola

¹⁵² yabanlar: yamanlar EN.

¹⁵³ *Dīvān* vr. 196b; *Mecmū'a-i Eş'ār*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, OE. 973, vr. 131a.

¹⁵⁴ cānānlar ile: cānān bir alay *Dīvān*.

¹⁵⁵ Bu beyit OE. 973'de şöyledir: Tāli' inüñ şanemā cānı hemān it cānı/Sen gözi āhū enīs olalı pāyānlar ile.

¹⁵⁶ *Dīvān* vr. 198a; *Pervāne Bey Mecmūası* s. 4518, *Mecmū'a-i Eş'ār*, Süleymaniye Kütüphanesi, Hâlet Efendi 244, vr. 196b.

¹⁵⁷ şol dil-rübā: maḥbūb odur Hâlet Efendi 244, *Dīvān*.

¹⁵⁸ nāzük: şūḥ *Dīvān*.

¹⁵⁹ Bu beyit PB.'de bulunmamaktadır.

¹⁶⁰ müşġin: miskīn *Dīvān*.

¹⁶¹ ola: olur *Dīvān*.

¹⁶² orta yirde ki: ortada gehi Hâlet Efendi 244.

5. Aşılmağı saçuñda ğanîmet bilür¹⁶³ gönül
Bir iki gün bu devlet eger¹⁶⁴ pâyidâr ola
6. Şem^ç ü şarâb ü şâhidi terk eylemez gönül¹⁶⁵
Şunuñ ki^ç aklı kendüye bir pâre yâr ola
7. 'Işık içre Tâli^ç i ölicecek âh ü zâr ile
Ben umaram¹⁶⁶ ki qabri bir ulu mezâr ola

25¹⁶⁷

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Döstum sen şem^ç e ço pervâne yazsunlar beni
Yandurursın¹⁶⁸ her nefes pes yana yazsunlar beni
2. Varayın ölince qapuñda belâ-keş olaym
Tek maħalleñde mücerred-ħâne yazsunlar beni
3. Qorsam elden ayağı gül defteri tağılmadın
'Aqıl [u] ferzâneler dîvâne yazsunlar beni
4. Bir gedâ bir pâdişâha^ç aşık olmışdur diyü
'Arz itsünler bugün sultâna yazsunlar beni
5. İnce bilün ħasretinden ölicecek târiħ için
Qıl qalemle şafħa-i devrâna¹⁶⁹ yazsunlar beni
6. Defter itmek istemişler Tâli^ç i nazm ehlini
Ĥaşılı ol deftere bir dâne yazsunlar beni¹⁷⁰

26¹⁷¹

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

1. 'Işık yolında yaraşmaz ser ü sâman ehli
Her işüñ mâ-ħaşal ehli gerek ey cân ehli
2. Döstum biz hele zencîr-i saçuñ dirisiyüz
Günde biñ kerre ölür gerçi ki zindân ehli

¹⁶³ bilür: görür Hâlet Efendi 244, Dîvân.

¹⁶⁴ eger: aña Dîvân.

¹⁶⁵ gönül: bugün PB., Dîvân.

¹⁶⁶ umaram: umarın Dîvân.

¹⁶⁷ Dîvân vr. 200a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan 1969, vr. 31b.

¹⁶⁸ yandurursın: kül [olup]dur R.1969.

¹⁶⁹ devrâna: dîvâra Dîvân.

¹⁷⁰ Bu beyit R.1969'da şöyledir: Ehl-i nazmı defter itdürmek dilerlermiş bugün/Tâli^ç i ol deftere bir dâne yazsunlar beni.

¹⁷¹ Dîvân vr. 201b; Edirneli Nazmî *Mecma'u'n-Nezâ'ir* s. 2805.

3. Būse şey' li'llāhını yığma güzel başuñ için
Kimseden nesne dirîğ eylemez ihsân ehli
4. Mısr-ı hüsnüñ güzelüm qadrini sen bāri bil
Yüsuñuñ kıymetini bilmedi Ken'ân ehli
5. Ruḥlarından ḥaṭ-ı müşğini qazuñ¹⁷² ḥāşā kim
Yüz qarasıyla qopa ḥaşrde imān ehli
6. Ṭāli'î defter-i şî' rüñ şeh öninde k'oqına
Āferinler getüre tab' uña¹⁷³ dīvān ehli

27¹⁷⁴

Mef'ülü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

1. Zülfüñ qaraca ḥāl ü ḥaṭuñ ğurbet uğrısı
Bir yire geldi yetmiş iki millet uğrısı
2. Şāfî nemed giyüp gelür āyine qarşuña
N'eyler senüñ yanuñda şu¹⁷⁵ bir şüret uğrısı
3. Şüfî egerçi ellere şoḥbetde tāt urur
Ḥalvetde başlar[1] keser ol keşret¹⁷⁶ uğrısı
4. Bir laḥzada ki¹⁷⁷ qaşd ide biñ şive öğrenür
Ġamzeñ gibi bulunmaya bir şan'at uğrısı
5. Lāyık mıdur ki¹⁷⁸ Ṭāli'î ye ey Mesîḥ-dem¹⁷⁹
Eşek ayağımı geçe her bir at uğrısı

28¹⁸⁰

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

1. 'Işq yolında yaraşmaz¹⁸¹ şanemā 'ār ehli

¹⁷² qazuñ: müjeñ Dīvān.

¹⁷³ tab' uña: hep aña Dīvān.

¹⁷⁴ *Dīvān* vr. 204b; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi 8340, vr. 50a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan 1969, vr. 30a.

¹⁷⁵ şu: o Topkapı 1969, Dīvān.

¹⁷⁶ keşret: kisvet Topkapı 1969.

¹⁷⁷ laḥzada ki: tarzda Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi 8340.

¹⁷⁸ lāyık mıdur ki: yazuq degül mi Topkapı 1969.

¹⁷⁹ Mesîḥ-dem: Mesîḥî-dem Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi 8340.

¹⁸⁰ *Dīvān* vr. 204b; *Pervâne Bey Mecmûası* s. 4989; Edirneli Nazmî *Mecma'u'n-Nezâ'ir* s. 2802; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Ali Nihat Tarlan 62, vr. 105b; *Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 752, vr. 15a.

¹⁸¹ yaraşmaz: gerekmez T 752, Dīvān.

- Ehli vardur her işüñ mâ-ħaşal ey yâr ehli
2. Gülşen-i kûyuñı sensüz dilemez 'aşıklar
Kâ'il olmaz yalıñuz cennete didâr ehli
 3. Zâhidüñ yoğ imiş ikrârı lebün şerbetine
Ne bilür lezzet-i rûhâniyi inkâr ehli¹⁸²
 4. Şöyle bil bağladı kâfir saçuñuñ küfrine kim
İki yüzden kuşanur kuşağı zünnâr ehli¹⁸³
 5. Şaķınur¹⁸⁴ iki gözüm ayağuuñ¹⁸⁵ toprağımı
Tütüiyâ gibi kapardı anı bâzâr ehli
 6. Hasteler işigüñe gelse n'ola dirlik umar¹⁸⁶
Varsa begler begi kapusına tîmâr ehli
 7. Tâli'î tütü-i tab' uñ söze âğâz idicek
Âferinler getüre hep aña güftâr¹⁸⁷ ehli

29¹⁸⁸

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Hercâ'î oldı şehrumüzüñ hep güzelleri
Ağyâr ile mu'ameleden degmez elleri
2. Ben yürürem maħallelerinde zelîl ü ħor¹⁸⁹
Her birisi ri'âyet ider nâ-maħalleri
3. Kula muħâlefet dürür işleri güçleri¹⁹⁰
'Uşşâka nakş geçmedür¹⁹¹ ulu 'amelleri
4. Cevr ü cefâsına bularuñ¹⁹² kim dögebilür
Bâri geleydi bir gün olaydı¹⁹³ şaķalları

¹⁸² Bu beyit T 752'de bulunmamaktadır.

¹⁸³ Bu beyit T 752'de bulunmamaktadır.

¹⁸⁴ şaķınur: şatsalar EN., Ali Nihat 62, T 752 :şatalar PB.

¹⁸⁵ gözüm ayağuuñ: gözümçün ayağuuñ PB., Ali Nihat 62 :gözümüñ ayağuuñ T 752.

¹⁸⁶ umar: uma Ali Nihat 62: için T 752.

¹⁸⁷ güftâr: inkâr EN.

¹⁸⁸ *Dîvân* vr. 205a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz Fb 208, vr. 78b; *Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet MC 0315, vr. 15a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih 4078, vr. 58b.

¹⁸⁹ ħor: zâr 06 FB 208, Fatih 4078.

¹⁹⁰ muħâlefet dürür işleri güçleri: muħâlîfdür işleri vü güçleri Fatih 4078.

¹⁹¹ nakş geçmedür: nakş geçmekdür Fatih 4078: ħurde geçmek olupdur MC. 0315.

¹⁹² bularuñ: bunlaruñ Fatih 4078.

¹⁹³ olaydı: öñürdi 06 Fb 208, Divân, Fatih 4078.

5. Türkide nazm-ı Tâli' iye¹⁹⁴ şî'ri kimsenüñ
Öykünemez meger ki Necâtî ğazelleri

30¹⁹⁵

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

1. Gül yüzün gördüñ gönül¹⁹⁶ ħandân olayduñ ola mı
Ağlama¹⁹⁷ şimden girü şādân olayduñ ola mı
2. Hırşuñ artar pîr olduĝuñca meh-peykerlere
Ey gönül günden güne¹⁹⁸ oĝlan olayduñ ola mı
3. Didüm ey şâh işigüñde kullıĝa eyle ħabûl
Güldi didi ey gedâ sulţân olayduñ ola mı¹⁹⁹
4. Başdan aşduñ ey gözüm yaşı saña yüz vireli
Yohsa iki çeşmeden 'ummân olayduñ ola mı²⁰⁰
5. Āteş-i 'ıŝıĝ ile biryānuma dil oldı kebāb
Sen de bir yaña ciger biryān olayduñ ola mı
6. Tâli' i irdi kemāle luţf-ı eş'āruñ senüñ
Şimdiden girü hemān Selmān olayduñ ola mı

¹⁹⁴ Tâli' iye: Tâli' ide Fatih 4078.

¹⁹⁵ *Divân* vr. 205a; *Pervâne Bey Mecmûası* s.4940; Edimeli Nazmî *Mecma' u'n-Nezâ'ir* s. 2662.

¹⁹⁶ gönül: yine PB.

¹⁹⁷ ağlama: ağladuñ *Divân*.

¹⁹⁸ günden güne: şimden girü *Divân*.

¹⁹⁹ Bu beyit, EN. ve *Divân*'da bulunmamaktadır.

²⁰⁰ Bu beyit PB.'de bulunmamaktadır.

